

učitelů čtení, velmi úspěšné třídy tak vynikají nad průměr ČR, který je 45–46 %, a ČR obecně vyniká nad mezinárodní průměr, který je jen 26–27 %!).

Učitelé matematiky z méně úspěšných tříd, podle kterých *učitelé mají příliš mnoho vyučovacích hodin*, učí větší podíl žáků než učitelé matematiky ve velmi úspěšných třídách, a naopak větší podíl žáků ve velmi úspěšných třídách než v těch méně úspěšných učí učitelé matematiky, podle kterých *jsou třídy přeplněné*, což se u učitelů čtení neobjevuje. Pocit přeplněnosti tříd může u učitelů matematiky ve velmi úspěšných třídách souviset s tím, že jsou zde nadaní žáci, kterým je potřeba se více věnovat a je obtížnější je zaujmout (viz kapitola 6.2.4 o tom, jak žáci hodnotí, zda jim učitel v matematice dává zajímavé úkoly atp.). Rozdíly ve vnímání problému s tím, že *učitelé nemají vhodné pracovní zázemí* a že *nemají odpovídající výukové materiály*, jsou pak zanedbatelné u učitelů matematiky i čtení.

7.1.3 Povolání učitele

V šetření PIRLS 2011 a TIMSS 2011 byla z pohledu učitelů hodnocena i **spolupráce mezi učiteli**, a to za pomoci souhrnného ukazatele „spolupráce na zkvalitnění výuky“⁸. V ČR obecně učí „velmi spolupracující“ učitelé (matematiky i čtení) menší podíl žáků, než je mezinárodní průměr (16 % vs. 35–36 % žáků v mezinárodním průměru), a přitom ve velmi úspěšných třídách je tento podíl ještě o něco menší (jen 7 % žáků v případě učitelů matematiky a 11 % v případě učitelů čtení) než v těch méně úspěšných (18 % resp. 28 % žáků). Pokud jde o jednotlivé položky ukazatele, tak rozdíly mezi méně a velmi úspěšnými třídami jsou malé, nicméně o něco více spolupracují učitelé v méně úspěšných třídách než v těch velmi úspěšných, pokud jde o *spolupráci na plánování a přípravě didaktických materiálů* a *výměně zkušeností získaných při výuce*, a učitelé čtení dále ještě v případě *spolupráce na testování nových idejí*.

Názory učitelů méně úspěšných a velmi úspěšných tříd na samotné povolání učitele jsou velmi rozdílné. Dle souhrnného ukazatele **spokojenost s povoláním učitele**⁹ výrazně spokojenější učitelé matematiky i čtení učí ve velmi úspěšných třídách. „Spokojení“ učitelé čtení učí 31 % žáků a učitelé matematiky jen 17 % žáků v méně úspěšných třídách oproti 72 % resp. 75 % žáků ve velmi úspěšných třídách, když průměr ČR je 48 resp. 45 % a mezinárodní průměr 54 %; „málo spokojení“ učitelé čtení pak učí 9 % žáků a učitelé matematiky 11 % žáků v méně úspěšných třídách oproti 1 % žáků ve velmi úspěšných třídách, když průměr ČR činí 7–8 % a mezinárodní průměr 5 %. Výrazně se tak projevuje tendence pozorovaná v případě čtení i na mezinárodní úrovni, tj. že spokojenost s povoláním učitele pozitivně souvisí s průměrným výsledkem ve čtenářské gramotnosti.

Pokud jde o jednotlivé položky tohoto souhrnného ukazatele, tak je jasně vidět, že nižší spokojenost učitelů žáků v méně úspěšných třídách je dána jejich jistou deziluzí, tj. větší podíl žáků učí učitelé souhlasící s výrokem *když jsem začínal/a učit, byl/a jsem touto prací více nadšený/á než teď*, a s výrokem *povoláním učitele jsem zklamaný/á*, než je tomu ve velmi úspěšných třídách. Naopak s pozitivně orientovanými výroky (*se svým povoláním učitele jsem*

⁸ Ukazatel byl vytvořen na základě hodnocení následujících položek: *konzultace, jak vyučovat určitou látku; spolupráce na plánování a přípravě didaktických materiálů; výměna zkušeností získaných při výuce; hospitace na hodině kolegy kvůli získání nových zkušeností; spolupráce na testování nových idejí*; dle frekvence na škále: 1 – nikdy nebo téměř nikdy, 2 – 2krát nebo 3krát za měsíc, 3 – 1 až 3krát týdně, 4 – denně nebo téměř denně. Na základě skóre na zkonstruované škále byly pro tento ukazatel vytvořeny tři kategorie: velmi spolupracující, spolupracující a zřídka spolupracující.

⁹ Ukazatel byl zkonstruován dle míry souhlasu na čtyřbodové škále: 1 – rozhodně souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – spíše nesouhlasím, 4 – rozhodně nesouhlasím s výroky: *se svým povoláním učitele jsem spokojený/á; jsem rád/a, že učím na této škole; když jsem začínal/a učit, byl/a jsem touto prací více nadšený/á než teď; jako učitel dělám důležitou práci; chci zůstat učitelem, jak dlouho budu moci; povoláním učitele jsem zklamaný/á*. Na základě skóre na zkonstruované škále byly pro tento ukazatel vytvořeny tři kategorie: spokojený, do jisté míry spokojený a málo spokojený.